

(המשך מעמוד 9)

ריה של מיליונים קבועים. הם היו סופגים את מלוא כוחה המהיר של צה"ל, על הקרקע ובאוויר, כי תנאים הרבה יותר נוחים לצה"ל.
בקיצור: דווקא הפירוז היה מעניק לצה"ל את מרחביה האתראה ומרחביה הגנה שהוא זקוק לה.

מרחב כזה לא היה קיים ב-6 באוקטובר דווקא בגלל צמידות הכוחות.

● אבל איך אפשר לסמוך על ה מצרים שישמרו על סעיף הפירוז?

א-אפשר לסמוך על איש, ואסור לסמוך על איש. הסכם של פירוז, כמו כל הסכם, נשמר רק כל עוד כדאי לשני הצדדים לשמור עליו (או כשלא כדאי לשום צד להפר אותו).

גם במצב של פירוז יש לשמור על רמה גבוהה של כוננות ויעילות של צה"ל. כהעדר צבא מרתיע, לא יישמר הפירוז.

(למשל: אחרי מלחמת העולם הראשונה נאלצה גרמניה להסכים לפירוז חלק משיטתה בגבול צרפת, אבל הרייין. פירוז זה החזיק מעמד במשך 18 שנה. כאשר עלה היטלר לשלטון וסבר כי צרפת לא תגיב על הפרת ההסכם, הוא פלש לחבל הרייין וביטל את הפירוז. אנו יודעים כיום, מן המיסמכים הגרמניים, שאילו הגיבה או צרפת, היא יכלה להביס את היטלר בקלות ולשים קץ למישטרו בעודו באיבו.)

אין ערך בפירוז, אם אין כוננות מצד ישראל. להגן עליו ככוח הנשק בשעת הצורך.

אולם בעוד שהמצב הנוכחי מכריח את ישראל לשמור

שניתן יהיה להוציא רק על פי החלטת מועצת הביטחון. כלומר: יהיה די בוטו אמריקאי, כדי למנוע את הוצאתו.

ליתר ביטחון יבוצה ישראל לדרוש שלא יהיה די גם בהחלטה של מועצת הביטחון, אלא גם בהסכמת ישראל ומצריים, לכך שינוי במצב. כוח כזה, שיהיה בעל תפקיד מוגדר על פי החלטה של מועצת הביטחון, ושהיו בו כוחות ממדינות ידידותיות לישראל, יכול להוות כוח מרתיע חשוב.

מובן שגם אז אין זה פוסט את צה"ל מן החובה לעמוד על המישמר ולפעול בשעת הצורך.

● האם כוח כזה עדיף על כוח אמריקאי-סובייטי?

לכל אחת משתי האפשרויות יש מעלות ומגדרעות. כוח אמריקאי-סובייטי יביא למעורבות ישירה של שתי המעצמות, והוכח שהדבר מועיל, מכיוון שכל משבר מקומי הופך או בהכרח למשבר גלובאלי.

כלומר, לברית המועצות יהיה אז אינטרס חיוני לרפן את כנותיהם, כדי למנוע סכנה של מלחמת-עולם גרעינית.

● האם יש דוגמה לכך?

אין דוגמה מדויקת, אך יש מצבים בעולם שאפשר ללמוד מהם.

למשל: מאז מלחמת העולם השנייה חוגג כוח אמריקאי סימלי בברלין. לכוח זה אין כל ערך צבאי. אבל עצם נוכחותו משמשת אזהרה לברית המועצות ולגרמניה המזרחית, שכל משבר בברלין יביא אוטומטית להיתקלות עם הצבא האמריקאי, ולמלחמה עולמית.

השלב המיבצעי המידי הוא אספקת הנשק, כלומר, שישראל לא תצטרך לנהל בכל שנה משאומתן על נשק, אלא שזרם סדיר יהיה מוכס אוטומטית, על פי הסכם, בתנאים כלכליים שישראל תוכל לעמוד בהם. עזרה הגנתית יכולה להתבטא בחילופי מידע מודיעיני, למשל.

התערבות של כוח צבאי אמריקאי יכולה אף היא ללבוש צורות שונות. למשל: נוכחות קבועה של יחידות חיל-הנחיתה האמריקאי על סיפון אוניות הצי, באגן המיורחי של הים התיכון.

אך העיקר בהסכמה הגנה רשמית הוא שיהיה ברור לכל כי מלחמה במרחב תקבל אוטומטית מימד גלובלי, וכי יש התחייבות אמריקאית מפורשת להתערב לצד ישראל. יהיה זה גורם בעל השפעה מרתיעה ראשונה במעלה.

יש לכבד ולהעריך את עצם הנוכחות האמריקאית להסכם כזה, החורג לגמרי מכל עקרונותיה בתקופה זו.

● איך אפשר לסמוך על אמריקה שאכן תמלא התחייבות כזאת?

יש לחזור שוב ושוב: א-אפשר לסמוך במאה אחוזים על שום ערובה. הערובה האחרונה והמכרעת היא כוחנו העצמאי, כל ערובה אחרת היא רק תוספת.

אולם יש לציין שעד כה לא הפרה ארצות הברית שום התחייבות כזאת בעולם, ואם כי גוברת בארצות הברית הנטייה להתכבד ולהי נקט מהתחייבויות, יהיה קיים בה תמיד גורם יהודי חזק, שיפעל למען כיבוד התחייבות רשי מית.

● האם ערובה כזאת לא תביא ל- תלות-יתר ישראלית בארצות-הברית?

בהחלט כן. לכן יש לשקול את המעלות והמיגרעות של מצב כזה, בהשוואה לאלטרנטיבות האפשריות.

לפני שישראל תלך בדרך זו, כדאי לברר עם ברית המועצות אם לא ניתן לשנות באופן מהותי את טיב יחסי ירושלים-מוסקבה.

יכול להיות שכבר-המועצות תעדיף את מיתון עמדתה כלפי ישראל, וכינון הסדר-יבטי חזן נוחים יותר לישראל, על פני התקשרות ישראלית-אמריקאית קיצונית כזאת.

יש כאן מרחב רב לתמרון. מכיוון שיש מיבחר בין הסדר-ביטחון שונים, ניתן לברור ביניהם, על פי שיקולים מדיניים וצבאיים כאחד.

ברור שמבחינת עתידה של ישראל, רצוי יותר לשמור על חופש-תמרון מדיני, הפותח אופציות להתקשרות עם המעצמות השונות (כגון ברית-המועצות וסין) בעתיד, מאשר לסגור אופציות אלה לזמן רב בעיקבות התקשרות אמריקאית-ישראלית הדוקה.

אחרי בדיקת כל האפשרויות, יש לשקול את הגורמים המדיניים והצבאיים זה מול זה, ולבחור בשידוב הנוח ביותר של סידורי פירוז, ערכויות וכוחות בינלאומיים.

● האם אותה תפיסה צריכה לחול על סיני, הגדה המערבית, רצועת-עזה ורמת-הגולן?

בהחלט לא. לכל אחד מגבולות ישראל יש בעיות אחרות — מבחינת המיבנה הטופוגראפי, מהות היריב שמאחוריו, הקשרים הבינלאומיים, וכ'.

יש להניח שבכל אחד מן הגבולות יהיה צורך בהסדר ביטחוני מיוחד לה.

על סמך הניסיון ההיסטורי, בוודאי כדאי לישראל להתעקש על הסדר ביטחוני מוצק יותר ברמת-הגולן מאשר בסיני, שם יש עומק איסטרטגי רב יותר, והמצב בגדה, שבה יושב העם הפלסטיני, שונה לגמרי.

● האם לא התכחשו האו"ם וה מעצמות להתחייבות שנתנו לישראל ב-1956 בעניין חופש-המעבר במיצרי-טיראן?

האם לא תנסו? האם אין נסיון זה מוכיח שאי-אפשר לסמוך על ערובות בינ-לאומיות בשעת צרה?

גם נסיון זה יצר טראומה בלתי-מוצדקת, בגלל הסקת לקח כוזב ממה שקרה.

האמת היא שאחרי מלחמת-סיני לא השיגה ישראל ערובות מחייבות, גלויות ורשי מיות. היא הסתפקה בכיבודים סתמיים.

הדבר נבע מכמה סיבות. ראשית, העולם כולו התייחס בסלידה למלחמה זו, בגלל התקשרות ישראל עם שתי מעצמות קולוניאליות, שרצו למנוע ממצויים צעד לאומי מוצדק (הלאמת חברת תעלת-סואץ).

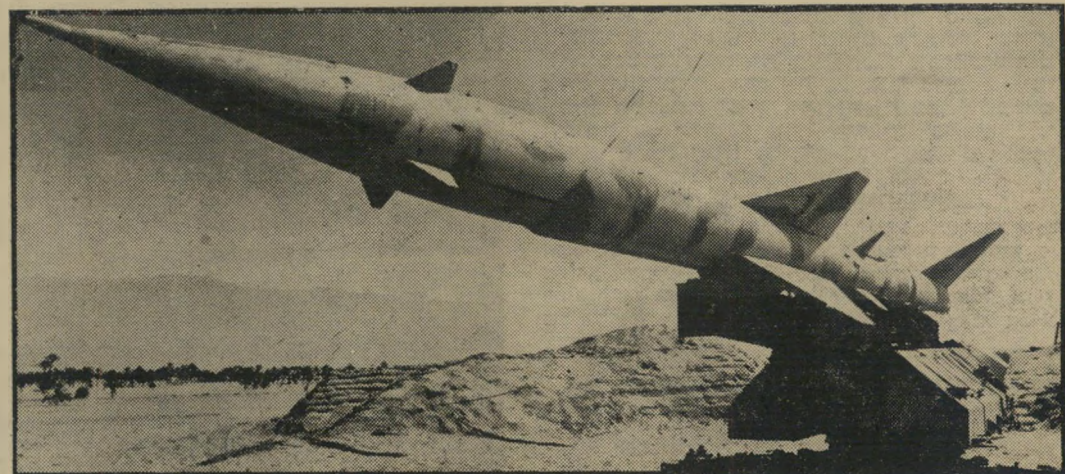
שנית, בן-גוריון לא האמין בערובות בינלאומיות («א-ר-ס-מוס»), ועל כן לא התעקש לקבלן. הוא סמך על כוח-ההרתעה הבילעדי של צה"ל, מבלי להבין שאין סתירה בין זה ובין ערובות נוספות.

הלקח מנסיון זה הוא שאם רוצים ערובות, יש לדאוג לכך שתהיינה רשמיות, מפורשות ו מובצעות, ושתהיינה קשורות לכאניטרסים הי ממשיים של המעצמות הנותנות אותן.

ושוב: ערובות אלה לא תהיינה תהליך לכוח-הפעולה של צה"ל.

● אילו ערובות דרושות בשארס-אל-שייך?

כל היבטורים על שארס-אל-שייך היו מופרכים —



סאם-2 מערב לתעלה: מה היה קורה אילו היתה סיני מכורזת?

תודות לכוח זה, נשארה ברלין המערבית חופשית — הישג אדיר, אם לוקחים בחשבון שהעיר מכותרת לחוקטי, ושהיא מהווה אי מרגיו ומגרה בזב מדינה קומוניסטית.

היו כמה משברים עולמיים בגלל ברלין — ובכל פעם מנעה נוכחות הכוח האמריקאי שם את כיבוש ברלין בידי הקומוניסטים.

● אבל איך אפשר לסמוך על ה אמריקאים לעולם ועו? מה יקרה אם תשתנה המדיניות האמריקאית כלפי ישראל?

ארצות-הברית כיום היא הידידה היחידה של ישראל. בלי עזרה אמריקאית מאסיבית, לא היתה ישראל מחזיקה מעמד גם במלחמת יום-הכיפורים. אם תאבד ישראל את העזרה האמריקאית, ישתנה כל המצב מן הקצה אל הקצה — ולא חשוב היכן בדיוק יעמדו אז הצבאות.

כאמור: שום פיתרון אינו פוסט את ישראל מלסמוך על כוחה הצבאי העצמאי, כערובה עיקרית ואחרונה.

● מה בייחס להצעה האמריקאית לכרות הסכם-הגנה עם ישראל?

אין לזלזל בהצעה זו. היא יכולה להיות בעלת ערך מכריע.

עלינו להיגמל מן השחצנות הרתיחאסון של דיין ושות', בנוסח «אנחנו ואפסנו עוד».

אנחנו חיים בעולם כמו שהוא. העולם הוא ג'ונגל, ואנחנו איננו האריות בג'ונגל זה. עלינו להיות די חוקים כדי להגן על עצמנו ולהיות עצמאיים בעניינים הנוגעים לקיומנו. אבל אם אנחנו יכולים לרכוש את עזרתו של אחד האריות, זה בוודאי טוב.

הסכמה הגנה, המחייב את ארצות-הברית לחוש לעזרת ישראל בשעת משבר, לספק לה את אמצעי-ההגנה הדרושים בחינם — יכול למקד תפקיד חשוב בריסון הסובייטים ובהרתעת התקפה ערבית.

● האם לא נכון לומר שאם אי פעם תזדקק ישראל לעזרת הצבא ה-אמריקאי, עזרה זו תגיע מאוחר מדי?

יש לראות את סעיפיו של הסכם-ההגנה האפשרי כעניין של שלבים.

על גיוס כימעט טוטאלי כל העת, הרי במצב של פירוז די בכוננות רגילה, מכיוון שהשטח המפורז עצמו מעניק לצה"ל מרחבי-התראה, המאפשר לו להתגייס בשעת הצורך.

● האם יש סתירה בין פירוז ובין הכנסת כוחות זרים בין הצבאות?

לא. ניתן לשלב את שני הדברים. אפשר להסכים לפירוז סיני בתנאי שישאר ריק מכל כוח צבאי, ואפשר להכניס לסיני כוח בינלאומי.

המעלה שבפירוז מהחלט היא שהדבר משאיר לצה"ל חופש-פעולה מוחלט, במיקרה של הפרה מצרית. על פי הסכם הפירוז, יהיה צה"ל זכאי — מבחינה פורמלית ו מוסרית — לפתוח מייד בפעולה צבאית נגדית, אם תפר מצריים את הפירוז.

מיקום של כוח זר בין הצבאות מגביל למעשה את חופש-הפעולה הזה, אך לעומת זאת הוא מחזק את הפירוז ומקשה על הפרתו.

● על איזה כוחות זרים מדובר? התגבשו שתי אלטרנטיבות: (א) כוח או"ם. (ב) כוח אמריקאי-סובייטי.

● האם לא הוכיח הניסיון של 1967 שכוח-או"ם נעלם בדיוק ברגע המכריע, ואינו מונע התקפה?

לא. הניסיון של 1967 אומנם יצר בישראל טראומה לגבי כוח-או"ם, אך ניסיון זה לא הוכיח שאינו מונע.

האמת היא שאחרי מלחמת-סיני ב-1956 לא הסכימה ישראל למיקום כוח-או"ם משני צידי הגבול, כתוצאה מכך נמנעה הקמת כוח או"ם בפקודת מועצת-הביטחון, שהיה יכול להוות חייץ אמיתי בין הפרה מצרית, תחת זאת הוכנס כוח האו"ם רק לשטח המצרי, כאורח הממשלה המצרית. היתה למצריים הזכות המלאה לגרשו בכל עת.

גמאל עבד-אל-נאצר השתמש בכוח או"ם רק כתירוץ לכפי העולם הערבי, כשרצה להימנע מהתקפה על ישראל. הוא היה זכאי לסלקו כשרצה בכך, כפי שעשה ב-1967 (שאלה אחרת היא אם מזכיר האו"ם דאו, או תאנט, לא נהגו בטיפשות פושעת, כאשר הוציא מייד את כל הכוח, לתדהמתו של עבד-אל-נאצר עצמו, שכלל לא התכוון לכך, כפי שהעיד לאחר-מכן).

המצב יהיה שונה לגמרי אם יבוא הסיני כוח-או"ם שיהיה כפוף למועצת-הביטחון, וי